

Zitierhinweis

Marek, Pavel: Rezension über: Alena Pazderová (ed.), *Epistulae et acta Cesari Speciani 1592–1598*. 1: Mai 1592–Dezember 1592; 2: Januar 1593–Dezember 1593; 3: Januar 1594–Dezember 1594, Praha: Národní archiv, 2016, in: *Český časopis historický*, 2018, 1, S. 215–221, DOI: 10.15463/rec.1256102481

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a–63a UrhG) zulässig.

Alena PAZDEROVÁ (ed.)

Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem, Tom. I.

(= *Epistulae et acta Cesari Speciani 1592–1598, pars I–III / 1592–1594/*)

Praha, Národní archiv 2016, 2073 s., ISBN 978-80-7469-045-7.

Tomáš ČERNUŠÁK (ed.)

Epistulae et acta Antonii Caetani 1607–1611. Pars V

(= *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628. Tomus IV.*)

Praha, Academia 2017, 674 s., ISBN 978-80-200-2655-2.

Přestože čeští historikové raného novověku v současnosti stále více upírají pozornost k dříve opomíjené pobělohorské epoše, jejich neutuchajícímu zájmu se i na prahu 21. století nadále těší rovněž rudolfínská doba. Pod vlivem nových metodologických přístupů byla v nedávné minulosti zkoumána jak osobnost samotného císaře, tak i některé z výrazných mezníků jeho vlády.¹ Vznik podobných děl do velké míry umožnila existence nových pramenných edic, vypovídajících o přelomu 16. a 17. století. Výjimečné místo mezi nimi bezpochyby náleží zprávám papežských nunciů u císařského dvora, jejichž soubor se v posledních letech rozšířil i díky pilné ediční činnosti českých badatelů.

Když se v roce 1881 díky nařízení papeže Lva XIII. konečně otevřely historikům dveře Vatikánského tajného archivu, rozhodly se mnohé vyspělé evropské státy podpořit výzkum tamních písemností zřízením vlastních historických ústavů, které měly zaštitovat ediční zpřístupnění vatikánských pokladů. Jako první vznikl již v roce 1881 Rakouský historický ústav / Istituto Storico Austriaco (tehdy Istituto Austriaco di Studi Storici), následovaný o dva roky později Italským historickým ústavem (Istituto Storico Italiano). V roce 1888 přibyl do skupiny římských historických ústavů také Královský pruský historický ústav (Stazione Storica Prussiana) a Římský ústav katolicky orientované Společnosti Görresovy. Počáteční rivalita mezi jednotlivými institucemi, které spojoval zájem o dějiny Svaté říše římské, byla zčásti utlumena teprve v roce 1891 díky dohodě, v níž se rakouský a německé ústavy zavázaly k podílu na velkém edičním programu *Nuntiaturberichte aus Deutschland, nebst ergänzenden Aktenstücken*. Většinu raně novověkého období papežských nunciatur měly podle tohoto ujednání zpracovat německé instituce (od roku 1937 sdružené a přejmenované na Istituto Storico Germanico), zatímco Rakouskému historickému institutu bylo vyčleněno ke zpracování období let 1560–1572.² V meziválečné

1 Výběrově např. Jiří JUST, 9. 7. 1609, *Rudolfův Majestát, Světla a stíny náboženské svobody*, Praha 2009; Václav BŮŽEK (ed.), *Ein Bruderzwist im Hause Habsburg (1608–1611)*, České Budějovice 2010 (= *Opera historica* 14); Ivo PURŠ – Vladimír KARPENKO (edd.), *Alchymie a Rudolf II. Hledání tajemství přírody ve střední Evropě v 16. a 17. století*, Praha 2011; Jaroslava HAUSENBLASOVÁ – Jiří MIKULEC – Martina THOMSEN (edd.), *Religion und Politik im frühneuzeitlichen Böhmen. Der Majestätsbrief Kaiser Rudolfs II. von 1609*, Stuttgart 2014; Václav BŮŽEK – Pavel MAREK, *Smrt Rudolfa II.*, Praha 2015.

2 Georg LUTZ, *Die Nuntiaturberichte und ihre Edition*, in: Reinhard Elze – Arnold Esch (edd.), *Das Deutsche Historische Institut 1888–1988*, Tübingen 1990, s. 87–121, zde s. 98–101;

době se k oběma institucím přidal rovněž Československý historický ústav v Římě (1923), jemuž na základě vzájemné dohody mezi zúčastněnými ústavy připadl úkol připravit kritické edice nunciaturní korespondence z období 1592–1628.³

Přestože od založení Československého historického ústavu uplynulo již téměř devadesát pět let, jeho výsledky v oblasti edičního zpřístupňování papežských nunciatur jsou velmi skromné.⁴ První svazky ediční řady nunciaturní korespondence, která nese název *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628*, sice vznikly již ve třicátých a čtyřicátých letech zásluhou Mileny Linhartové a Zdeňka Kristena, po roce 1948 byla ale činnost ústavu násilně přerušena komunistickou diktaturou.⁵ Slib, daný německým a rakouským kolegům, tak čeští historikové mohli opět začít plnit teprve po roce 1993, kdy byl nově otevřen Český historický ústav v Římě.⁶ Trvalo však ještě dlouhých dvacet let, než do ediční řady raně novověkých nunciatur přibyl první svazek. Stal se jím ediční počín brněnského historika a archiváře Tomáše Černušáka mapující korespondenci nuncia Antonia Caetaniho ze září 1608 až června 1609.⁷ S velmi krátkým odstupem následovala monumentální třísvazková edice korespondence papežského nuncia Cesare Speciana z let 1592–1594, kterou připravila pracovnice Národního archivu Alena Pazderová a další svazek dopisů Antonia Caetaniho z období od července 1609 do února 1611, jež publikoval Tomáš Černušák.

Ačkoliv oba ediční počiny mají jiného vydavatele, formální úprava prací Aleny Pazderové a Tomáše Černušáka se liší pouze nepatrně, a to barvou obálky či písmem užitým v poznámkách pod čarou. Vše ostatní vypovídá o tom, že se jedná o svazky téže ediční řady. Lze proto doufat, že také příští editoři a vydavatelé budou tento nastolený formát respektovat. Oproti svazkům, jež v meziválečné době a za nacistické okupace připravili Milena Linhartová a Zdeněk Kristen, se ale recenzované tituly výrazně různí, a to nejen svou vnější úpravou. Nejdůležitější změnu představuje jazyk, kterým se editoři obrací na čtenáře.

Alexander KOLLER, *Le nunziature di Germania e la loro edizione*, in: Matteo Sanfilippo – Giovanni Pizzorusso (a cura di), *Gli archivi della Santa Sede come fonte per la storia moderna e contemporanea*, Viterbo 2001, s. 109–131.

- 3 Jitka RAUCHOVÁ, *Československý historický ústav v Římě*, České Budějovice 2014.
- 4 Zatímco čeští historikové doposud připravili kromě recenzovaných titulů šest svazků nunciaturní korespondence, řada *Nuntiaturberichte aus Deutschland nebst ergänzenden Aktenstücken* do dnešních dní čítá více než 30 titulů zahrnujících období 1533–1635. Přehled svazků je zpřístupněn na <http://dhi-roma.it/nuntiaturberichte.html> (21. 1. 2018).
- 5 Milena LINHARTOVÁ (ed.), *Antonii Caetani nuntii apostolici apud imperatorem epistulae et acta 1607–1611 I–III*, Praze 1932–1946; Zdeněk KRISTEN (ed.), *Epistulae et acta Johannis Stephani Ferrerii 1604–1607 I*, Praze 1944.
- 6 Jaroslav PÁNEK, *Ad fontes. Český historický ústav v Římě (1994–2014) v kontextu českého bádání v Itálii a Vatikánu v 19.–21. století*, Praha – Roma 2014.
- 7 Tomáš ČERNUŠÁK (ed.), *Epistulae et acta Antonii Caetani 1607–1611, Pars IV. (September 1608 – Junius 1609)*, Praha 2013 (= *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628*. Tomus IV.). Srov. např. mou recenzi *La rinascita della collana Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628*, *Bolletino dell'Istituto Storico Ceco di Roma* 9, 2014, s. 221–228.

Na rozdíl od svých předchůdců, kteří používali v záhlavních regestech i v poznámkách pod čarou latinu, zvolili Pazderová i Černušák pro svá sdělení němčinu.

Díky tomuto rozhodnutí ediční řada *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628* mnohem lépe odpovídá potřebám současných badatelů a navíc se vhodně doplňuje s moderními edicemi z Německého historického ústavu v Římě. Ty se ostatně staly pro oba české editory vítanou inspirací i v dalších ohledech (vnitřní členění, způsob utváření záhlavního registru, bibliografie...). Struktura obou edic je velmi podobná. Skládají se z úvodní odborné studie, oddílu věnovaného edičním zásadám, vlastní edice a doprovodných částí (seznamy zkratk a sigel, seznam archivních pramenů a bibliografie, osobní, místní a věcný rejstřík). Jednotlivé editované texty autoři po vzoru edic vydávaných Německým historickým ústavem rozčlenili do číslovaných odstavců a opatřili stručným záhlavním regestem. Poznámkový aparát je standardně rozdělen na poznámky věcné a textové.

Určité rozdíly v přístupech obou editorů lze vyzorovat především v úvodních studiích. Zatímco Černušák se spokojil s tím, že na základě editovaného pramene stručně představil Caetaniho působení na pražském císařském dvoře a nastínil hlavní tematické okruhy nunciovy korespondence (císař, Země koruny české, Svátá říše římská), studie, jež předchází edici Aleny Pazderové, je mnohem rozsáhlejší a je sama o sobě velmi záslužným počinem. Editorka se v ní pokusila zasadit nunciaturu Cesare Speciana do širokého kontextu současného českého i zahraničního bádání. Díky tomu její práce v mnohém překračuje pouhou analýzu editovaného pramene a stává se cenným příspěvkem k poznání osobnosti apoštolského nuncia a obecně papežské politiky přelomu 16. a 17. století.

Cesare Speciano Pazderovou nezajímá pouze jako nuncius u císařského dvora, nýbrž jako osobnost, jejíž charakter i kariéru spoluutvářela celá řada faktorů. Autorka se zmiňuje o jeho rodinném zázemí, studiích a především o přátelských vazbách k milánskému arcibiskupovi a reformátorovi Karlu Borromejskému, jenž zásadním způsobem vstoupil do Specianova života. Především díky jeho přízni se rodák z Cremony na počátku sedmdesátých let 16. století uchytil v papežských diplomatických službách. Přestože byl v roce 1584 jmenován také biskupem v Novaře, plnil i nadále spíše úlohu diplomata než církevního hodnostáře. První z výrazných vrcholů jeho kariéry nastal v letech 1586–1588, kdy byl papežem Sixtem V. pověřen vedením madridské nunciatury.⁸ Pobyt ve Španělsku Speciana ovlivnil natolik, že po celý zbytek života patřil k velkým obdivovatelům Ignáce z Loyoly a Tovaryšstva Ježíšova, církevních reformátorů a mystiků Terezie z Ávily a Jana od Kříže i španělského krále Filipa II. Výrazným způsobem se to projevilo v době jeho druhé velké mise, která jej v roce 1592 zavedla k císařskému dvoru. V Praze strávil šest let života a teprve v květnu 1598 se vypravil zpět do Cremony, kde byl až do své smrti v srpnu roku 1607 biskupem.

Poté, co Pazderová čtenáře seznámila s osobností hlavního protagonisty své práce, zaměřila se v úvodní studii podrobně na jeho činnost v čele papežské nunciatury u pražského císařského dvora. Určitý prolog k této části obstaraly pasáže, ve kterých se editorka zabývala procesem fungování papežské zahraniční politiky, a to se zvláštním důrazem na diplomatické

8 K tomu Natale MOSCONI (a cura di), *La nunziatura di Spagna di Cesare Speciano (1586–1588)*, Brescia 1981.

mise, vysílané do středoevropské habsburské monarchie a římsko-německé říše. Osobně vnímám tyto podkapitoly jako velmi zdařilé a věřím, že se stanou užitečnou pomůckou pro historiky, kteří se zabývají politickými a diplomatickými dějinami dané epochy. Svým obsahovým zaměřením se tento text vhodně doplňuje se starší prací Karla Stloukala a řadí se tak mezi zásadní příspěvky české historiografie k poznání papežské diplomacie konce 16. století.⁹

Největší část úvodního textu editorka přirozeně věnovala analýze témat traktovaných v korespondenci, kterou si papežský nuncius Cesare Speciano v letech 1592–1594 vyměňoval s papežem Klementem VIII. a římskými diplomaty. Autorka se znovu vrací k osobnosti cremonského biskupa, představuje čtenářům Specianův pražský dvůr, způsob fungování nunciatury i každodenní problémy, s nimiž se musel během svého pobytu v české metropoli vypořádat. Vedle zdravotních potíží způsobených chladným středoevropským podnebím se Speciano podobně jako většina raně novověkých velvyslanců potýkal s neustálým nedostatkem financí. Spokojeností jej však nenaplnňovala ani situace na pražském dvoře, kde se jeho snahy vesměs setkávaly s nepochopením císaře.

Obraz Rudolfa II., jež přináší Specianova korespondence, se výrazně neliší od ostatních dobových svědectví. Podle Speciana byl císař milovníkem klidu a inklinoval k přejímání těch názorů svých radů, které tento klid nenarušovaly. Nuncius často kritizoval císařovu nechuť k plnění státnických povinností i jeho laxnost ve věcech víry. Bez povšimnutí však nenechával ani Habsburkův zdravotní stav, především časté záchvaty melancholie, během kterých se panovník uchýloval do ústraní svých uměleckých sbírek. Ze záležitostí, které papežskému nunciovi obzvláště ležely na srdci, se osobnosti císaře týkala hlavně otázka jeho chystaného sňatku se španělskou infantkou Isabelou Klárou Evženíí a nástupnictví v římsko-německé říši. V obou těchto případech nuncius jednal zcela v souladu se zájmy španělského krále.¹⁰

Z oblastí středoevropské habsburské monarchie upíral Speciano ve svých relacích největší pozornost k Českému království, které se mělo stát vzorem protireformační činnosti pro celou Svatou říši římskou. Ve svých zprávách si proto všímal nejen zdejšího náboženského vývoje, nýbrž věnoval pozornost také politické situaci. Obšírně komentoval například problémy, do nichž se čeští katolíci dostali v důsledku pádu nejvyššího hofmistra Jiří Popela z Lobkovic. Velmi negativně je ve Specianových zprávách vykreslen nekatolický vicekancléř Kryštof Želinský ze Sebuzína (*heretico perfidissimo*), jehož nuncius vnímal jako jednoho z hlavních strůjců neúspěchu vlastního snažení. Edice Aleny Pazderové tak nepřímo potvrzuje již dřívější závěry Josefa Borovičky.¹¹

9 Karel STLOUKAL, *Papežská politika a císařský dvůr pražský na přelomu XVI. a XVII. věku*, Praha 1925.

10 V jedné ze zpráv španělské státní rady je ostatně Speciano označován jako „hombre muy plático, de grandes partes y muy aficionado al servicio de Vuestra Magestad...“ K tomu Ryszard SKOWRON et alii (edd.), *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*. Nova series, Vol. I., Kraków 2015, s. 440.

11 Josef BOROVIČKA, *Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597–1599*, ČČH 28, 1922, s. 277–304.

Stranou zájmu Cesare Speciana přirozeně nezůstala ani situace na uherských bojištích patnáctileté války a politická jednání v římsko-německé říši, kde se hlavní události sledovaných let stal řezenský sněm z roku 1594. Velkou pozornost editorka v úvodní studii věnovala rovněž církevní politice v jednotlivých oblastech římsko-německé říše i zahraničně politickým aktivitám císaře, sahajícím od Moskvy až po Pyreneje. Pazderová přitom ve svém textu nejen objasnila příčiny a vývoj událostí zmiňovaných často jen v náznamech ve Specianově korespondenci, nýbrž pokusila se představit také stanoviska, jež k těmto záležitostem zaujímal samotný nuncius. Činí to v míře tak hojně, že si bez respektu k její práci bude jen stěží možné představit případnou biografii tohoto italského preláta.

Vzhledem k šíři témat projednávaných v nunciově korespondenci se editorka neubránila některým formulačním nedostatkům či drobným pochybením. Na s. XXXIV například píše, že nejprestižnější diplomatické místo pro středoevropské šlechtice představoval Řím, neboť zde císařský vyslanec zastupoval nejen císaře, ale i ostatní členy Rakouského domu, Rakouský dům (Casa de Austria) ale zahrnoval rovněž španělské Habsburky a ti měli v Římě vlastní zastoupení. Nesouhlasím ani s tím, že císařskému vyslanci v Římě náležela přednost před všemi vyslanci světských panovníků. Obávám se totiž, že tato teoretická přednost nenacházela v praxi přílišné uplatnění. Císařský vyslanec v Římě Francesco Gonzaga si v roce 1604 naopak stěžoval, že mu nebyly prokazovány stejné pocty jako tehdejšímu španělskému vyslanci.¹²

Není rovněž pravdou, že se Wolf Rumpf z Wielrossu ve sledovaném období uchýlil do augustiniánského kláštera sv. Tomáše proto, aby se tam věnoval exerciciím (s. CXXXV). Účelem jeho pobytu v klášteře bylo splnění noviciátu, jenž předcházela jeho přijetí do vojenského církevního řádu sv. Jakuba (Santiago). Ten měl být podle statut řádu sice vykonán v řádovém sídle Uclésu, středoevropští šlechtici si však tuto povinnost vynahrazovali právě pobytem u sv. Tomáše na Malé Straně.¹³ Poslední drobnou poznámku mám k informaci, že papežská nunciatura přesídlila do Prahy v roce 1583 (s. XLVIII). Ačkoliv se tento údaj opakovaně objevuje v pracích českých historiků přinejmenším od dob publikování Stloukalovy studie z roku 1928,¹⁴ přesun nunciatury do Prahy by si jistě zasloužil bližší objasnění. Vždyť nedávno publikovaná korespondence Orazia Malaspiny naznačuje, že nuncius dlouhodobě působil v Praze již několik let před tímto datem.¹⁵

I přes obsáhlost úvodní studie nemohla Alena Pazderová postihnout zdaleka všechny zajímavé informace obsažené ve Specianových dopisech. České historiky jistě velmi zaujme například způsob, jakým se papežská kurie po skonu Viléma z Rožmberka začala

12 K tomu Archivio di Stato di Mantova, A.G.C.S., busta 161–163.

13 Friedrich EDELMAYER, „*Manus manum lavat*“. *Freiherr Wolf Rumpf zum Wielross und Spanien*, in: Erwein H. Eltz – Arno Strohmeier (edd.), *Die Fürstenberger. 800 Jahre Herrschaft und Kultur in Mitteleuropa*, Korneuburg 1994, s. 235–252.

14 Karel STLOUKAL, *Počátky nunciatury v Praze: Bonhomini v Čechách v l. 1581–1584*, ČČH 34, 1928, s. 1–24; s. 237–279.

15 Alexander KOLLER (ed.), *Nuntiatoren des Orazio Malaspina und des Ottavio Santacroce. Interim des Cesare dell'Arena (1578–1581)*, Berlin – Boston 2012 (= *Nuntiataturberichte aus Deutschland nebst ergänzenden Aktenstücken*, 3 Abt., 10. Band).

zajímat o jeho mladšího bratra a nového vladaře rožmberského domu. Nuncius Speciano na podzim roku 1592 několikrát navštívil Petra Voka v jeho pražském paláci, aby zjistil, jaké jsou příští plány jihočeského velmože. Vzhledem ke konfesijnímu postoji mladšího z Rožmberků se totiž v Římě právem obávali, že by mohl na rodových panstvích v budoucnu provádět takové kroky, které by ohrožily výsledky dlouholeté protireformační činnosti jeho bratra Viléma. Petr Vok však během vzájemných setkání Speciana ujišťoval, že proti jezuitům ani jiným představitelům katolické církve působících na jeho dominiích nehodlá nijak vystupovat. Rožmberkova odpověď byla přitom natolik vlídná a přesvědčivá, že si papežští diplomaté vzápětí kladli otázku, zdali by pána erbu červené pětিলisté růže nebylo možné přimět ke konverzi ke katolické víře. Ačkoliv Petr Vok z Rožmberka zdaleka nedisponoval takovou autoritou v české stavovské obci jako jeho starší bratr, zástupci kurie předpokládali, že by jeho příkladu mohli následovat mnozí další čeští bratři a nelegální Jednota bratrská by tak utrpěla těžkou ztrátu. Jelikož navíc bylo stále zřejmější, že Petr Vok nebude mít dědice, lze v pozadí jednání apoštolských diplomatů vytušit i boj o rozsáhlý rožmberský majetek. Především domnělé příbuzenské vazby, které poutaly Rožmberky k italským Orisniům, povzbuzovaly naději kurie, že by Petrovy jihočeské statky mohly skončit v katolických rukou. Očekávání papežských diplomatů ohledně konverze Petra Voka z Rožmberka navíc vydatně živily Marie Manrique de Lara a její dcera Polyxena, které papežskému nunciovi pomáhaly vytvářet strategie, jak Petra Voka, který v nunciových zprávách vystupoval jako hlupák a opilec, sblížit s římskou církví.

Právě v podobně rozmanitých a mnohdy subjektivně zabarvených výpovědích spočívá jedinečnost Specianových relací. Výjimečný je však rovněž jejich rozsah i způsob, jakým se uchovaly do dnešních dnů. Edice Aleny Pazderové, pokrývající léta 1592–1594, zahrnuje 868 písemností pocházejících z Vatikánského tajného archivu, Apoštolské knihovny i milánské Biblioteca Ambrosiana. Editorka tyto dokumenty publikuje v plném znění na 1953 tiskových stranách. Jen nunciova korespondence za rok 1594 přitom představuje více než osm set stran textu!

Dopisy papežského nuncia Antonia Caetaniho publikované v edici Tomáše Černušáka sice svým množstvím příliš nezaostávají (celkem 716 dokumentů z let 1609–1611 uložených ve Vatikánském tajném archivu, Apoštolské knihovně i římské Biblioteca Angelica), jejich rozsah je však mnohem úspornější. Ačkoliv také mezi Caetaniho korespondencí najdeme některé obsáhlejší dopisy, recenzovaný svazek je z velké části tvořen velmi stručnými zprávami a instrukcemi, které apoštolskému nunciovi zasílal kardinál Scipione Borghese. Samotné Caetaniho listy se totiž pro sledované období dochovaly jen v počtu zhruba stovky kusů, přičemž např. z období dubna až července roku 1610 máme k dispozici jediný dopis.

S paleografickou a jazykovou stránkou se oba editoři vyrovnali znamenitě, přičemž uspěli i tam, kde dřívější badatelé zklamali. V edici Aleny Pazderové proto občas najdeme doplnění či upravení mylných tvrzení, která se objevila ve starší edici Natale Mosconi.¹⁶ O pečlivé práci české editorky ostatně svědčí i fakt, že mnohé informace, obsažené ve

16 Natale MOSCONI (a cura di), *La nunziatura di Praga di Cesare Speciano (1592–1598) nelle carte inedite vaticane e ambrosiane*, I–V, Brescia 1961–1966. Je škoda, že Alena Pazderová tuto starší edici v úvodní studii své práce blíže nepředstavila.

Specianových dopisech, konfrontovala s dalšími prameny, především pak s tzv. *Avvisi di Praga*, jejichž znění často zmiňuje v poznámkách pod čarou. Jak Pazderové, tak i Černušákovi se navíc podařilo identifikovat většinu osob a míst zmiňovaných v pramenech. V rejstřících se je pak oba editoři následně pokusili stručně charakterizovat. Pazderová šla přitom v tomto ohledu o krok dále než její brněnský kolega a především u jmen některých diplomatů či dvorských hodnostářů se snažila uvádět také léta, kdy zastávali svůj úřad či hodnost.

I přes veškeré úsilí, které oba editoři vynaložili při sestavování rejstříků, se nevyhnuli drobným pochybením. V Černušákově edici například chybí odkaz na Jindřicha IV. Bourbonského (s. 397), u Pazderové na Alexandra Komuloviče (s. 1625) či na Cinzia Aldobrandiniho (s. 1770). V Černušákovu rejstříku i v edici je uváděn španělský vyslanec v Římě jako Francesco Gastón de Moncada, ve skutečnosti se ale jedná o Gastóna de Moncada y Gralla, II. markýze de Aytona a Gastón není diplomatovo rodové nýbrž křestní jméno. V jinak velmi dobře připravených rejstřících se jistě jedná o pouhé výjimky, při práci s oběma edicemi je ale třeba s podobnými nedostatky počítat.

Bez ohledu na tyto drobnosti patří oběma editorům obrovské uznání za jejich velmi kvalitně odvedenou práci, díky níž se nejen českým historikům dostávají do rukou prameny prvořadého významu, jejichž výpovědi posouvají dál naše poznání o přelomové době vlády císaře Rudolfa II. Českou historiografií může těšit, že Alena Pazderová a Tomáš Černušák hodlají ve své ediční činnosti pokračovat. Především díky nim lze totiž doufat, že seznam zpřístupněných svazků edice *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem 1592–1628* bude i v příštích letech utěšeně narůstat.

Pavel Marek

Marie RYANTOVÁ

***Konvertita a exulant Jiří Holík. Příspěvek k dějinám exilu
a problematice konverze v období raného novověku***

Pelhřimov, Nová tiskárna Pelhřimov 2016, 667 s., ISBN 978-80-7415-135-4.

Zájem Marie Ryantové o osudy Jiřího Holíka, člověka neklidného ducha, světoběžníka, katolíka konvertujícího k luterství a hledajícího proto pravou víru za hranicemi vlasti, narůstal postupně, až časem přerůstal v pravé zaujetí pro tuto zajímavou osobnost. Některé práce a útržky z biografie této interesantní postavy připomněla už starší literatura, ale do plného světla Holíka postavila právě až Ryantová. Učinila tak v několika odborných článcích¹ a nyní i v rozměrné česko-německé monografii, která obsahuje důkladnou úvodní studii a edici několika Holíkových děl.

Autorka doslova kráčela ve stopách svého protagonisty a pečlivě prohledala mnohé evropské knihovny a archivy (mj. v Erfurtu, Gotě, Drážďanech, Hamburku, Magdeburku i Rize), kde našla jeho ohlasy. Sám Jiří Holík nebyl skoupý na líčení svých životních osudů, ovšem, jak Ryantová zjišťuje, jeho osobní výpovědi je třeba brát s notnou dávkou

1 Srov. seznam použité literatury v této knize, s. 629–630.